

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

งานเขียนนี้ เริ่มจากความสนใจในเรื่องของการขยายตัวทางด้านการผลิต และการค้าข้าวของประเทศไทยในช่วงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กับเงื่อนไข และการกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของคนในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวจัดเป็นตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งมีส่วนผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับคนในสังคม และความสัมพันธระหว่างคนในสังคมด้วยกันเอง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. 2475 ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของชาวนา ปัญหาหนี้และความเป็นอยู่ของชาวนา และ กรรมกรรับจ้าง กลายเป็นประเด็นสำคัญในการร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของปรีดี พนมยงค์ และการสร้างเงื่อนไขทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของภิกษุ พ.ศ. 2475 พระราชบัญญัติสหกรณ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2477 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2480 พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวนั้น มักเกิดขึ้นท่ามกลางปัจจัยต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนและมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวาง โดยมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการผลิตกับปัจจัยด้านการค้าข้าวที่มีปฏิสัมพันธ์กัน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าว ส่งผลกระทบต่อสถานะทางชนชั้นและอาชีพ หรือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ คือ ชาวนา เจ้าที่ดิน พ่อค้า แรงงานรับจ้าง รัฐบาล และกลุ่มอื่น ๆ ปัจจัยที่แวดล้อมการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวในช่วง พ.ศ. 2460 - 2498 นี้ ประกอบด้วย การขยายพื้นที่การผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งเป็นกระบวนการผลิตที่นำไปสู่ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินของผู้ผลิต หรือ ชาวนาที่ต้องการพื้นที่สำหรับการทำนาจำนวนมาก และ จำเป็นต้องเช่าจากเจ้าที่ดินรายใหญ่ โดยมีชาวนาจากภาคอีสานเข้ารับจ้างทำนา และเป็นปัจจัยสำคัญในการขยายพื้นที่การผลิตของ

ชาวนาในภาคกลาง ส่วนแรงงานในโรงสีเป็นแรงงานที่จำเป็นสำหรับการจ้างงานในกิจการโรงสีข้าว ในเรื่องของความต้องการทุนก็มีความสำคัญต่อการลงทุน ตั้งแต่เริ่มฤดูกาลทำนาจนถึงฤดูเก็บเกี่ยว ปัญหาการกักขังและการเสียดอกเบี้ยในอัตราสูงจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อชาวนา นอกจากนั้นการเก็งกำไรจากราคาข้าวก็เป็นแรงจูงใจให้ชาวนาเพิ่มพื้นที่การทำนาเพื่อต้องการผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มพ่อค้าคนเงินที่มีบทบาทในการค้าข้าวมักเก็งกำไรโดยการกตราคาข้าวให้ต่ำลง และ การกักตุนสินค้าข้าว

ในส่วนของการพัฒนาชลประทานก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่มีผลกระทบต่อการผลิต การผลิต ทั้งนี้รัฐได้เลือกดำเนินการพัฒนาชลประทานบางพื้นที่ เพราะมีปัญหาในเรื่องเงินงบประมาณแผ่นดินไม่พอเพียงและจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ในขณะที่นโยบายของรัฐบาลก็เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางในการผลิตและการค้าข้าว รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเพื่อการส่งเสริมการผลิตของชาวนาและการควบคุมการค้าข้าวในประเทศและการค้าข้าวกับต่างประเทศ ซึ่งมีผลกระทบต่อการผลิตข้าวของชาวนาโดยตรง เพราะแม้ว่าที่ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น แต่มูลค่าของการผลิตลดลง รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาการผลิตและการค้าข้าว แต่เป็นเพียงการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การส่งเสริมพันธุ์ข้าว การออกมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการค้าข้าว ซึ่งไม่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของการผลิตข้าวภายในประเทศ กลายเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงเงินตราระหว่างประเทศ ส่งผลเสียต่อการค้าข้าวและการคลังของประเทศ นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวที่มีผลมาจากการจัดองค์กรธุรกิจ เช่น กิจการโรงสีข้าว บริษัทหรือห้างหุ้นส่วน สมาคมต่าง ๆ ของคนจีน เป็นลักษณะของการผูกขาดตลาดค้าข้าว ในขณะที่ภัยธรรมชาติและภัยสงครามก็เป็นปัญหาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจของข้าว

กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง คือ ชาวนา ภูมิภาคของชาวนาแสดงถึงปัญหาของการผลิตกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องต่อวิถีชีวิตชาวนา โดยเฉพาะชาวนาในภาคกลาง เป็นกลุ่มคนในสังคมไทยกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทต่อการผลิตข้าว และได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การสูญเสียการถือครองที่นาซึ่งเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการผลิตที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจข้าว งานเขียนฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาการผลิตและการค้าข้าวในพื้นที่ภาคกลาง เนื่องจากภาคกลางเป็นพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับศูนย์กลางของรัฐและมีการติดต่อทางการค้าระหว่างแหล่งผลิตที่เชื่อมโยงกับแหล่งรับซื้อสินค้าข้าวเพื่อการส่งออก ซึ่งมีความสะดวกมากกว่าภาคอื่น ๆ ของไทย อีกทั้งนโยบายของรัฐบาลก็มีส่วนสนับสนุนการผลิตและการค้าข้าวในภาคกลาง เช่น การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การพัฒนาระบบการชลประทาน

การจัดตั้งสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือชาวนา และการกำหนดโครงการช่วยเหลืออื่น ๆ ให้แก่ชาวนา ในภาคกลางที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งในแต่ละพื้นที่ภาคกลางยังมีลักษณะ เฉพาะที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ที่สำคัญคือ งบประมาณในการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (Infra-structure) เช่น การขุดคลอง ถนน สะพาน และทางรถไฟ ทำให้การคมนาคม มีความสะดวกมากกว่าพื้นที่ภาคอื่น ๆ เป็นผลต่อการขนส่งสินค้าข้าวจากแหล่งผลิตไปยังตลาด วันซื้อข้าวทั้งในและต่างประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจข้าวของประเทศไทย โดยนักศึกษาชาวต่างประเทศ ที่สำคัญและมักถูกอ้างถึงในงานวิจัยของนักวิชาการไทยโดยส่วนใหญ่ เช่น งานเขียนของ Ingram¹, Feeny², Johnston³

งานเขียนของ Ingram เป็นงานเขียนในแนวประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ โดยการใช้หลักการเศรษฐศาสตร์ โดยอาศัยทฤษฎีความเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) เป็นแนววิเคราะห์หรือนำเสนอปัญหา ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจข้าวของประเทศไทยทั้งในและต่างประเทศ ส่วนงานเขียนของ Feeny กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการผลิต ในเรื่องเทคโนโลยีและการใช้เทคนิคการผลิตใหม่ ซึ่งเกิดจากการหาทางใช้ปัจจัยการผลิตที่มีเป็นจำนวนมากและมีราคาถูกลงกว่า เช่น การสร้างระบบการชลประทาน เพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกข้าว ในขณะที่งานเขียนของ Johnston เรื่อง "Rural Society and the Rice Economy in Thailand, 1880 - 1930" ได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจข้าว ที่มีผลต่อชาวนา และ สังคมไทยในภาคการเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตหลายอย่าง เช่น ที่ดิน แรงงาน ทุน และการชลประทาน มีผล

¹James c. Ingram, Economic Change in Thailand, 1850-1970. (Oxford University Press, 1971).

²David Feeny, The Political Economy of Productivity: Thai Agricultural Development, 1880-1975. (University of British Columbia Press, Vancouver and London, 1982).

³David Bruce Johnston, "Rural Society and the Rice Economy in Thailand, 1880-1930." (A dissertation of Yale University, 1975).

ต่อการอพยพของประชากรในพื้นที่การเพาะปลูกข้าวหลายแห่ง โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแท้ที่จริงการขยายตัวของเศรษฐกิจข้าว ได้มีการขยายตัวในพื้นที่ต่างๆ ในภาคกลางอย่างมาก โดยพิจารณาจากตัวเลขปริมาณข้าวที่ผลิตได้ในหัวเมืองสำคัญของมณฑลภาคกลางและมณฑลที่เป็นทางผ่านหรือแหล่งรับซื้อข้าว เช่น บางจังหวัดของมณฑลนครสวรรค์ที่มีการรับซื้อข้าวจากมณฑลทางภาคเหนือ (หรือมณฑลพายัพ) และการส่งผ่านสินค้าข้าวจากจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ลงภาคใต้ที่มักมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนข้าว จากงานเขียนดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่น่าสนใจคือ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจกลายเป็นปัญหาความซับซ้อน มีสาเหตุและที่มาของปัญหาทั้งในเรื่องของปัจจัยภายในและภายนอก เช่น ตลาดข้าวในต่างประเทศไม่ได้เป็นปัจจัยด้านเดียวที่ทำให้เศรษฐกิจข้าวเปลี่ยน ถ้าเปรียบเทียบกับสินค้าที่ส่งออกที่ประเทศไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์แล้ว ก่อนสนธิสัญญาเบาว์ริง 2398 ประเทศไทยเคยผลิตสินค้าส่งออกทางเกษตรกรรมที่มีความหลากหลาย แต่ในช่วงหลังจากนั้นสินค้าส่งออกกลายเป็นสินค้าไม่กี่ชนิด เช่น สินค้าข้าว ไม้สัก ตับุก ยางพารา เป็นต้น

จากงานเขียนดังกล่าว มีผลต่อการศึกษากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของไทยในระยะต่อมา เช่น งานเขียนของจักรทิพย์ นาถสุภา ได้เปิดประเด็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภายหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง โดยย้ำถึงการผลิตเพื่อการค้าในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเพราะมีปัจจัยมาจากความต้องการสินค้าจากต่างประเทศ และงานเขียนของ อัมมาร์ สยามวาลา ซึ่งศึกษาการผลิตและการค้าข้าวโดยใช้หลักการทางเศรษฐศาสตร์เป็นแนวในการวิเคราะห์พัฒนาการเศรษฐกิจข้าวของประเทศไทย ที่เน้นในเรื่องปัจจัยการผลิตและการค้าข้าวที่สัมพันธ์กัน นโยบายของรัฐ นอกจากนี้ยังมีงานเขียนของนักเศรษฐศาสตร์อื่นอีก เช่น กนกศักดิ์ แก้วเทพ, วัชรินทร์ ณะพรพันธุ์, สมภพ มานะวัชรินทร์, สังคีต นิริยะวัชรินทร์ ฯลฯ ส่วนงานเขียนทางประวัติศาสตร์ที่ได้ขยายการศึกษากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทย เช่น สิทธิลักษณ์ ศักดิ์เกรียงไกร, ญาตา ประภาพันธ์, สุวิทย์ ไททยวัฒน์, สุนทรี อาสะโว้ย, ไพฑูรย์ สายสว่าง ฯลฯ งานเขียนเหล่านี้มีการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่แวดล้อมการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าว และเป็นเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทย

งานเขียนของนักประวัติศาสตร์ที่ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิปัญญาไทยที่มีผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจด้านหนึ่ง เช่น งานเขียนของนิธิ เอียวศรีวงศ์ เรื่อง "วัฒนธรรมกรรมสิทธิ์กับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์" ที่ชี้ให้เห็นว่าความสนใจในการค้า การลงทุนและการเก็งกำไรของชนชั้นนำไทยที่ก้าวไปสู่เศรษฐกิจการตลาด เกิดจากการเปลี่ยน

แปลงโลกทรรศน์และค่านิยมของชนชั้นนำเอง มาตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้นแล้ว ส่วนงานเขียนของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ในเรื่อง การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจ ประกอบกับการขยายตัวของกลุ่มคนในอาชีพต่าง ๆ มีการแบ่งงานในระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้เศรษฐกิจข้าวเป็นที่ต้องการของต่างประเทศ อันเป็นผลให้บทบาทของกลุ่มพ่อค้าข้าวคนจีนมีอิทธิพลในการค้าข้าวไทย

ส่วนงานเขียนวิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจข้าว คืองานเขียนของทวีศิลป์ สิวัดณะ "การผลิตและค้าข้าวในภาคกลางตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2411 - 2475)" เป็นวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาถึงปัจจัยการผลิตของชาวนา เช่น ที่ดินและแรงงาน เป็นประเด็นที่น่าศึกษาต่อไป ส่วนเรื่อง "นโยบายข้าวของรัฐบาลไทยระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2503" ของ ทศนาพร ทองแสน และ "นโยบายข้าวของรัฐบาลไทยระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2529" ของ สุปียา จันทรเสนา ได้กล่าวถึงนโยบายข้าวของรัฐบาลในการเข้ามามีบทบาททางการผลิตและการค้าข้าว ในขณะที่วิทยานิพนธ์ของ มณฑล คงแก้วทอง "เศรษฐกิจข้าวและน้ำตาลทรายในลุ่มแม่น้ำท่าจีน พ.ศ. 2398 - 2453" และ ยุพันธ์ คำแท่ง "เทคโนโลยีการผลิตข้าวของประเทศไทย พ.ศ. 2398 - 2475" และ ฤทธิมา ตนะนา "กิจการโรงสีข้าวในที่ราบภาคกลางของประเทศไทย พ.ศ. 2401 - 2481" เป็นการศึกษาถึงความสำคัญของปัจจัยการผลิตซึ่งมีขั้นตอนต่าง ๆ เช่น รูปแบบหรือวิธีการทำนา การเปลี่ยนแปลงเทคนิคในการทำนา การใช้เครื่องจักรกลในการสีข้าว เป็นต้น

วิทยานิพนธ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเศรษฐกิจข้าวไทยเฉพาะเรื่อง โดยไม่ได้มองภาพรวมของเศรษฐกิจข้าว ดังนั้น งานวิจัยฉบับนี้ต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่แวดล้อมเศรษฐกิจข้าวทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยนอก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมไทย เพื่อให้เข้าใจเศรษฐกิจข้าวช่วง พ.ศ. 2460 - 2468 โดยภาพรวมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการผลิตและการค้าข้าวในภาคกลาง ช่วง พ.ศ. 2460 - 2498
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าว
3. เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

การกำหนดขอบเขตการวิจัย "การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวในภาคกลาง ช่วง พ.ศ. 2460 - 2498" นี้ ต้องการสะท้อนภาพรวมของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวเนื่องกัน และมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา โดยมุ่งศึกษาถึง พื้นที่ภาคกลาง

การกำหนดพื้นที่ภาคกลาง ในงานเขียนฉบับนี้ จะกำหนดขอบเขตพื้นที่อย่างคร่าว ๆ ตามสภาพพื้นที่ของภูมิศาสตร์-ภูมิประเทศ และการกำหนดพื้นที่ภาคกลางตามเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทย เป็นหลัก โดยประกอบด้วย 7 มณฑล ดังนี้ มณฑลกรุงเทพ คือ จังหวัดพระนคร ธนบุรี นนทบุรี มีนบุรี พระประแดง สมุทรปราการ มณฑลอยุธยา คือ จังหวัดธัญบุรี ปทุมธานี อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี มณฑลนครชัยศรี คือ จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี มณฑลราชบุรี คือ จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ มณฑลปราจีน คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปราจีน นครนายก ชลบุรี กระบี่นทร์ มณฑลนครสวรรค์ คือ จังหวัดนครสวรรค์ อุทัย ชัยนาท กำแพงเพชร ตาก มณฑลพิษณุโลก คือ จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร สวรรคโลก สุโขทัย หล่มสักดี เพชรบูรณ์⁴ ซึ่งมีพื้นที่การผลิตเพื่อขายอย่างกว้างขวาง และได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวอย่างมาก ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวในภาคกลาง ก็มีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะภาคกลางเป็นพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับการควบคุมของอำนาจรัฐมากกว่าภาคอื่น ๆ ทำให้ได้รับการสนับสนุนการพัฒนาต่าง ๆ จากรัฐบาล เช่น การส่งเสริมพันธุ์ข้าว การปรับปรุงพันธุ์ข้าวแบบวิทยาศาสตร์ การใช้ปุ๋ย การปรับปรุงโรงสีข้าว โครงการสหกรณ์ ตลาดรับซื้อข้าว การพัฒนาระบบชลประทานเพื่อขยายผลผลิต เป็นต้น

⁴สภาเผยแผ่พาณิชย์, จดหมายเหตุของสภาเผยแผ่พาณิชย์ ฉบับที่ 14, (ตุลาคม 2467)

สมมุติฐาน

ในช่วง พ.ศ. 2460-2498 เศรษฐกิจข้าวในภาคกลางมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิตและการค้า การขยายพื้นที่การผลิต ที่ดิน ทุน แรงงาน การพัฒนาชลประทาน การสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของชาวนา การกำหนดนโยบายของรัฐ การแข่งขันในตลาดค้าข้าวทั้งในและต่างประเทศ และการจัดองค์กรทางธุรกิจของพ่อค้าเงิน

ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจข้าวในช่วงดังกล่าว ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในงานเขียนเรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2460-2498 ดีขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย